

ORSZÁGÚTON

IV. rész

Kovács János zászlós úr megijedt a szökéstől, és megbizta a számvivő őrmestert, beszéljen este lelkére a főúrnak. A front közeledtével az őrmesterben fölülkerekedett a telegkönyvi hivatalnok, legszívesebben ki sem bújt az odújából, ezért a marcona hadfi hangján utasította a tizedest, tartson kioktatást a szökés várható következményeiről. Annak több se kellett, csak ez a parancs. A kioktatást félórás gimnasztika vezette be, hogy jobban fogjon a hülye zsidók agya. Vági már a főmúsorra érkezett, mikor a század patakzó verítékben állva, feszes vigyázzban hallgatta a tizedes eszmefuttatását. Bebújt egy ócska vagon alá, onnan lesett feléjük. A tizedes fel-le sétált kéjes pofával, és cukkolta magát az ordítózásba.

— Disznó zsidó urak — ez a szavajárása volt, a tegezést helyettesítette. Nehezen fért a fejébe, hogy a zászlós őt tegezi, a századot meg magázza. — Bűdös zsidók! Szöknek? Szöknek? Meglógna a kötelességük elől? Ezt az édes hazát bennehagyják a szarban? Hát mit képzelnek maguk? A belüket fogom dobra csavarni, megértették? Az oroszok meg az amerikaiak, meg a többi zsidók megtámadtak bennünket, és míg mi hőiesen helytállunk a csataterén, maguk szökni akarnak. A munkájuk szart se ér..., különleges ipari szakértelem... — összevissza hajlított szöget kotort elő a zubbony zsebéből, felmutatta. — Mi ez? Ez egy szög. Milyen szög? A szövetségesek ládájából való szög..., hogy a fene egye meg a kezüket... Lépjén ki az a kopasz...

A sebész előrelépett, keze rémegett a nadrágvarráson, s hátán vizketett az izzadság. Kiszúrt a marha — gondolta —, ez az én formám...

— Mondja, maga seggfej — a tizedes mérhetetlen magasból sajnálta le a kopasz zsidót, aki egy szöget se tud rendesen kihúzni. — Mondja..., mi a maga különös ipari szakértelme? Mi volt maga civilben?

— Tizedes úrnak alázatosan jelentem, orvos.

— Szép kis orvos lehetett, mondhatom. És most micsoda?

— Alázatosan jelentem, munkaszolgálatos vagyok.

— És miért, édes fiam? Miért?

A tizedes megunta a felelgebést. — Azt nem tudom.

— Nem tudod? — A tizedes ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy mindenkit megalázzon. Itt ő a sarzsi, a zsidó nyilván sértegetésből dicsekszik azzal, hogy orvos. Hogy mutassa, milyen nagy valaki..., pedig senki..., itt csak egy valaki van..., ő, a két krumpilvirággal. Lehetett azelőtt akármilyen nagyfiú, most bűdös zsidó, semmi más. Ő pedig tizedes..., tizedes úr...

— Szóval nem tudod? Majd én megmondom. Azért, mert bűdös zsidó vagy..., nem doktor úr..., annak vége..., bűdös zsidó és semmi több...

— Ne tegezzem, kérem. Ez szabályellenes...

A tizedes fölhördült, és hozzávágta a szöget. — Mi? Szabályellenes? Nincs szabály. Ezt jegyezzék meg..., a zsidókkal nem kell elszámolni..., minél kevesebb marad, annál jobb. Majd én teszek róla... Feküdj! Föl! Feküdj! Föl! Mozogjon, maga tetű! Feküdj! Föl! Egyesek nem figyelnek ide..., pedig oktatás folyik. Szabad-e megszökni, te kopasz?

A sebész nem válaszolt.

— Hallgatsz. No, jó. Még találkozunk. És a többivel is... Jól jegyezzék meg a bűdös zsidó urak, ha megint szökés lesz, megtizedeljük a századot..., ha ezt el akarják kerülni, vigyázzanak egymásra..., a szökevényeket pedig ott koncoljuk föl, ahol érzük. Nincs kegyelem..., aki szökik, szabótál vagy akadályozza a harctevékenységet, rémhíreket terjeszt vagy bírálni meri a politikát, azt felkoncoljuk. És a buzikat is... van maguk közt buzi? Majd rájövök én... ne higgyék, hogy mert rugalmas visszavonulásban vagyunk, most már szabad a vásár..., az ellenesség összeomlás előtt áll, most rúgja az utolsókat..., ezt én mondom maguknak, hülye civilek..., egyszerű katonáember..., értik-e? No, halljam, szabad-e szökni?

— Nem — mondta valaki bátortalanul.

— Mindenki válaszoljon.

— Nem, nem — morgott a sor.

— Egyszerre! Hangosabban! Szabad-e szökni?

— Nem — válaszolt a század kórusban.

— Még egyszer!

— Nem.

— Örülök, hogy végre megértettek. Feküdj! Föl! Az oktatást befejeztem. Ezentúl minden este megismételjük, hogy el ne felejtésék. Oszolj!

Mikor elment, Vági is előmerészkedett — Rohadt nyilas..., ebbe még beleteszem a kést. Nagyon meghajszolt benneteket?

A centerhalf zavaros szemmel nézett rá. — Maga hol volt?

Vági hátrafelé intett a vagonra. A centerhalf olyat lökött rajta, hogy fainak esett. — Ebből is kimaradt? A fene egye meg ezt a disznót, döglök valahol, amíg mi kiköpjük a pirosat...

— Mit lökdös? Könnyebb magának, ha én is itt vagyok?

— Könnyebb. És ha még egyszer meglóg, agyonütöm.

— Fiúk! Hallják ezt? Mit vétettem neki?

Nem válaszoltak, Vági ijedten látta, hogy mindenki elfordul tőle. A baritonista törökülésbe ereszkedett, úgy kezdett énekelni:

Lánc, lánc, eszterlánc,

Eszterlánci cérna...

Aztán hirtelen felendített: — Mi voltál te azelőtt? Operaénekes. És most mi vagy? Alázatosan jelentem, most senki se vagyok. Nahát. Ez a beszéd. Alázatosan jelentem, énekelni fogok. Második fölvonás, első jelenet mehet. Lánc, lánc, eszterlánc, eszterlánci cérna...

— Ne óbégasson — szólt rá a bádogos. — Elegünk van a maga óbégatása nélkül is...

— Cérna volna, selyem volna, mégis kifordulna... a belem.

Az országot képe nagyot változott. Már nem jöttek a csillagosok, hiába leste Vági. Csak az autók... meg nótázó leventék..., páncéloszlop Pest felé..., erősítés... Pestről meg minden, ami mozgatható, mentőkocsi, tűzoltóautók, szekerek. Közeledhetett a front valahonnan, mert már nem jelezték a légiriadót. Be is röpült följük három vadászgép, végiglőtték gépfegyverrel a vonatot. Volt nagy riadalom, futott, ki merre látott. Német tisztak tanácskoztak a sín mellett, röstelhettek elszaladni, mert a mozdonyra ugrottak föl. Más nem történt, a gépek magasba csaptak, és ment tovább a munka.

Váginak egyre többet járt eszében a szökés. A vége előtt kell elszélni..., biztos helyre kerülni, mielőtt átfésülik a terepet. Csakhogy dekkolni nem lehet sokáig. A környék biztos tele szökevényekkel, de ha fegyvere van, akkor az is veszélyes. Meg kell érezni az egyetlen pillanatot..., aztán majd lesz valahogy... számítani senkire se szabad..., az ember mindig maga van..., a bajban nincs barát..., ha a vörös élne..., az igen..., az tudta, mi a barátság..., de hát a vörös elment..., nem várta be a végét..., most hogy örülne... Hát mikor érnek már ide? Szegény vörös..., még a pusztá csontjai is elmennének innen..., mi lenne, ha egyszer hazamennének a csontok? Azok, akiket valahol messze elkapartak..., megtelne velük az út, mennének végtelen sorban hazafelé..., szárazon koppanna a léptük..., napszitta lábszárak, fagyragta bordák, hónok alá csapva a tarkón lőtt koponya..., üres tekintetük semmit se lát, csak a hazafelé vezető utakat vigyázza.

A körletben már nagyon várta a színész. Félrevonta, úgy sustorgott a fülébe. — Két alak keresi..., a trafóházban vannak...

— Engem?

— Magát. Sose láttam őket azelőtt. De név szerint keresték... Azt hiszem, nem zsidók..., civilek...

Vági megijedt, mert félt minden váratlan dologtól. Csak az nyugtatta meg egy kicsit, hogy a Gestapo vagy a nyilasok aligha bujkálnának a trafóházban. Aki rejtőzik, az nem feltétlenül jó barát, de aligha ellenség..., elsétált a trafóhoz, húzva az időt, és gyűjtve a bátorságot. Senki se volt a közelben, bebújt a kis bádogajtón, ahogy a váltóórától látta annak idején. Két fényes pont, cigaretta parazsa..., ahogy hozzászokott a félhomályhoz, látta, két férfi üldögél az orra előtt, az egyik batoritáon mosolyog, a másik fürkészve merszti rá a szemét...

— Maguk kicsodák? Mit akarnak tőlem?

— Vági Imre, ugye? — kérdezte, aki mosolygott.

— Az vagyok. Hát maguk?

— Muszáj erre válaszolni?

— Nem. El is mehetek, és szólok az őrségnek...

— Sehová se megy... — morgott a másik náthás orrhagyon, és nagyot tüszentett.

— Semmivel se tudjuk magunkat igazolni. Papírjaink ugyan vannak, egészen kifogástalan papírok, de magának csak egy nevet mondunk. János bácsi üdvözl.

A váltóór... persze, csak tőle tudhatnak a trafóházról.

— Mi van vele?

— Jól van..., üdvözli..., ő küldött magához...

— Ez kevés..., ezt mindenki mondhatja..., mivel bizonyítják, hogy tényleg ő küldte magukat?

— Néhány szó, Vági úr. Azt üzeni, hogy az istenáldotta reumája szépen gyógyul, azon a jó levegőn..., kicsi értelmetlen, de lelkünkre kötötte, szó szerint adjuk át.

Vági megkönnyebbülten nevetett. — Nagy fifikus az öreg..., erről ráismerek... Maguk honnan ismerik?

— Ne kérdezzessen — mordult föl megint a náthás hangú, akiből csak égő szemeit látta. — Semmit se kérdezen.

Hallani lehetett, ahogy a mosolygós nyugtatva a térdére ütögetett. — Csak semmi bizalmatlanság..., az öreg szerint teljesen megbízható... János bácsi szerint maga derék ember...

— Ez tény — bólogatott Vági. — Éppen azért illene bemutatkozni...

— Nézze, mi azon vagyunk, hogy minél kevesebbet tudjon meg rólunk. Azért nevettek éppen mondhatunk. Én Kovács vagyok, ő pedig Kiss. Esetleg én vagyok Kiss, és ő Kovács. Csak vigyázzon, össze ne keverje.

— Hogy kerülnek ide?

— A falon át..., van olyan rés, amiről maga se tudhat...

— És mit akarnak velem?

— Segítségét kérjük. Kis dolog, de nekünk nagyon fontos...

— Az én segítségemet? Hát mit tehet itt egy zsidó?

— Majd megmondjuk.

— Kíváncsian várom. A barátja kicsit modortalan, én mégis figyelmeztetem, ne dőljön arra a falra, mert agyonüti az áram...

— A keservit — rándult előre a férfi —, előbb nem tudott szólni?

— Amíg él, addig nem késő. Várom a kívánságukat.

— Vegyen nekünk két jegyet Pestig. Aztán pedig segítsen följutni a vonatra.

— Ennyi az egész?

— Ennyi. Lehetőleg minél előbb, mert nemsokára bezárul az egérfogó...

— Akkor minek másznak bele? Inkább kifelé kellene igyekezni.

— Nekünk ott dolgounk van.

— Micsoda?

— Azt nem mondhatjuk el. Ha elmondanánk, se sokra menne vele, mi se ismerjük az összefüggéseket...

Nyilván fölrag — gondolta Vági —, hogy lássam, milyen fontos ember. No, mindegy, ha az öreg küldte őket, biztos, oka van rá.

— Holnap reggel utaznak. Elmegyek jegyet venni...

A náthás elkapta a kabátja végét. — Ha beköp bennünket..., megfizet érté... Aztán nagyot tüsszentett, és trombitálva fújta az orrát. — Jól megfáztam... a fene egye meg...

Vági megsértődött. — Ha ilyen bizalmatlan, vegye meg a jegyet..., kitűnő papírajai vannak..., megteheti...

A másik békítően nevetett. — Hagyjuk ezt, szaktársak..., te ne heveskedj..., maga meg értse meg a helyzetünket...

— Minél több ember kapcsolódik be, annál könnyebben lebukunk.

— Ez elvi szempontból sem helyes, öregem. Akkor bukunk el, ha kevesen vagyunk. Minél több ember..., ez a mi erőnk..., bízni kell az emberekben...

Régi félbe-félbeszakadó vita folytatásának tűnt az egész, és Vágit cseppet sem érdekelt. — Döntsék el, biznak-e bennem..., addig megveszem a vonatjegyet, mert bezár a pénztár...

— Megtalálta őket? — kérdezte az izgatott baritonista, míg ő ennivalót tarisznyázott.

— Persze. Nagyon kérem, senkinek se beszéljen róluk.

— A világért se követnék el indiszkréciót. — A színész önelégülten nevetgált.

— Egyébként megtörtént...

— Mi történt meg?

— Hát az..., tudja jól..., ragyogó nő, én mondom..., érzéssel csinálja..., a legtöbb csak megjátsza magát..., hiába, a szerelemre születni kell..., ahhoz nem mindenki ért...

— Gratulálok.

— Nem volt kétséges a dolog. A hölgy néhány félreérthetetlen célzást tett, hármat eleresztettem a fülem mellett, a negyediket meghallottam..., azt hiszem, hogy kölcsönösen elégedettek vagyunk. Hová viszi ezt a sok ételt?

— Kér belőle?

— Ha adna...

— Lásson hozzá. Mintha ma nem lenne annyira rekedt.

— A nyers tojástól..., öngysága nyers tojással töm..., állítólag a hangom miatt, de a buzgalma kicsit gyanús..., bizonyára mellékgondolat is van mögötte..., kik azok ott a trafóházban?

— Magam se tudom. Egy rokonomtól hoztak üzenetet.

— Szeretem én a maga rokonságát..., nyilván katonaszökevények..., már azokra is kiterjesztette áldásos működését?

— Mondtam, hogy ne beszéljen róluk...

— Kérem, kérem. — A színész kicsit megorrolt, még a sajtót is odébb tolta. Aztán meggondolta magát, és továbbvett. — Bánom is én..., csináljon, amit akar. Hanem tudja, min csodálkozom?

— Nem tudom.

— Hogy senkinek se hiányzom..., mióta kirúgtak az Operaházból, egyre azt várom, észreveszik a hiányomat..., micsoda sikereim voltak..., a nevem közön-ségel húzott, a szakemberek agyondicsérték..., most meg senkinek se jutok eszébe...

— Legalább annyi haszna van a művészetéből, hogy ide került, nem a frontra...

A színész keserűen fintorgott. — Bevallom magának, szó sincs róla..., az apám abban a városban volt kántor, ahol az idősebb Pollák lakott valamikor..., innen az ismeretség..., ő szerzett be ide..., arról persze szó sem volt, hogy a tizedes dobra csavarja a belemet..., a háború előtt szerződtetni akart egy jónevű külföldi színház..., igaz, csak egy évre..., én én, marha, itthon maradtam..., megérdemlem a sorsom, Vági úr. Megérdemlem. Nem adna még egy kicsit a kenyérből? Nagyon szeretem a házikenyeret... Különösen a ropogását..., az fáj legjobban, senkinek se jutok eszébe..., senkinek. Hozzájuk megy? A trafóházba?

— Igen.

— No jó, jó. Nem kérdezek semmit. Csak bajba ne kerüljön...

— Alszanak? — kérdezte Vági. Már egészen sötét volt, semmit se látott, csak érezte a két férfi közellétét.

— Félig-meddig. Nehéz utunk volt, itt meg alaposan elmacskásodtunk.

— Honnan jöttek? Pardon..., már megint kérdezősködök. Rossz szokás. Megvettem a jegyeket.

— Remélem, harmadosztályra — szipogott a náthás —, elfelejtettük mondani.

— Fölfogtam észsel..., egyébként gondolom, kifizetik az árát..., itt a pénznek nagy ára van...

— Ne féljen, van pénzünk. Mi van odakint?

— Este. Kicsit bírják még ezt a bűdöset, aztán ha akarják, jobb helyet keresünk. Nagyon szűken vannak.

— Fáj is a derekam. A németek mit csinálnak?

— Mit csinálnának? Akit leváltottak, az áztatja a lábát vagy kártyázik, vagy horkol. Nincs valami nagy szórakozásuk.

— János bácsi szerint demoralizált alakulat..., azt mondta az öreg, teljesen szétszűllött társaság.

— Állítólag megbízhatatlanok..., az ő szempontjunktól..., de attól tartok, minden szempontból megbízhatatlanok.

— A becsületes németek, sajnos, megölték a fasiszták. Ezek mind egyformák — acsarkodott a náthás a sötétben.

— Közeledik a front. Az oroszok harapófogóba zárják Pestet. Ez a módszerük. Az egyik ág itt valahol fog átvonulni, az már világosan látható. Készüljön föl, és lépjen olajra idejében, ha van valami a füle mögött, mert kiürítés előtt az SS átfésüli a terepet. Ebben nagy gyakorlatuk lehet...

— Soká jönnek vissza Pestről?

— Ne kérdezzen..., már mondtuk.

— Mi se tudjuk. Amikor nem lesz ott szükség ránk...

— Hoztam kis falnivalót. — Vági kibontotta a kendőt. — Nem éhesek?

— Nagyon is.

— A szájukat sötétben is megtalálják.

— Nem vesszük el senki elől?

— Egyenek csak..., egy dolgot mégis megkérdeznék..., ha jó papírjaik vannak, mért van rám szükségük? Átmennek az igazoltatáson, és kész..., minék keltek én?

— Mert jobb, ha nem igazoltatnak sehol..., ezt maga nem érti..., előbújunk a földből, és eltűnünk a föld alatt..., ez a jó konspiráció...

— Félnek a lebukástól?

— Mi semmitől se félünk — morgott megint szipogva a náthás, mert nagyon idegesítette a bedugult orra. — Csak egy száraz zsebkeendőm lenne...

— Van, aki fél, van, aki nem. Ez végtére is magánügy. Én például gyakran félek. De hát ez nem fontos. A feladat végrehajtását nincs jogunk veszélyeztetni, se gyávaságból, se bátorságból. Nekünk most észrevétlenül be kell jutni Pestre, a saját belátásunk szerint a legbiztonságosabban.

— A feladat... — Vági izlelgette a szót, jólesett kimondani. — Maguknak legalább van valami feladatuk, azért kockáztatnak. De én..., vettem két vonatjegyet...

— Ez nagyon fontos...

— Ez semmi. Maguk is megvehették volna. Azt reméltem, ha már idetévedtek, akarnak tőlem valamit, csinálhatok valamit. De ez semmi...

— Ha minden ember megtenné ezt a kis semmit, már szabadok lennénk..., nem kéne ebben a büdös trafóházban kucorogni...

— Szabadok..., tudják, itt a munkaszolgálaton sokat tőpreng az ember. Itt jöttem rá, hogy én még sose voltam szabad. Korábban valahogy nem vettem eről tudomást.

— Csak a gyáros..., csak az volt szabad... meg a földesúr, meg a katonatiszt meg a pap..., a magunkfajta munkásember rab..., ki a frontra, proli, dögöl meg proli, ez volt... — a náthás szavait csak a gyűlölet fűzte mondatokká. — Most majd másképp lesz...

— Adja isten — helyezkedett kényelmesen el Vági a sarokban. — Már nagyon unom a rabságot. Azért nem alhattam esténként azzal a nővel, akit szeretek, mert féltam a házmestertől. Szabad akarok lenni a házmesterektől. Azért nem jártam jobb vendéglőkbe zabálni, mert féltam, hogy kinéznek önnan, az ólomnyomos bűtykeim meg a fogycatékos modorom miatt. Szabad akarok lenni a főpincérektől, de attól is, hogy minden szartól félni kelljen. Mellesleg a családomtól is szeretnék megszabadulni, tudják, abba beleszületik az ember; nem kiválasztja őket. Azon kívül bele szeretnék hányni a nyomdafőnök úr íróasztalának a fiókjába, és itt egy nyilas tizedest szeretnék megrugdalni, míg lefogja valaki, mert sajnos, ő az erősebb...

— Ennyi az egész? — nevetett az egyik. — Maga igazán szerény...

— Ez helytelen fölfogás — bosszankodott a másik. — Fő kérdés a föld, a gyár, a hatalom; meg hogy halál a fasisztákra..., a többi hülyeség...

— No no! — Vági határozottan megsértődött a hülyezésért. Most kivételesen komolyan beszélt. — Ne kiabáljon annyira. És csendesebben fújja az orrát, mert még meghallják a fasiszták, és kicsinálják magát.

— Mit csináljak? Nagyon náthás vagyok.

— Ha rám figyelne, ahelyett, hogy ordít és politizál, még tanulhatna is valamit. Mesélhetnék egyet s mást. De hagyjuk, maguk is rejtélyeskednek, én se árurom el a titkaimat. Legfőljebb megjegyzem, hogy harminc vagy negyven üldözöttet megmentettem..., nem is emlékszem, pontosan mennyi volt...

Várta a hatást, de a két férfi nyugodtan evett tovább.

— Nem értik? Elloptam a hullajelőtkeket a németek elől..., én mindennap a bőrömet kockáztatom...

Kattant a bicska, ahogy becsukták. — Anélkül nem megy... Ki van ma biztonságban?

Ezek fakírok, semmi se imponál nekik, bosszankodott, és még egy kísérletet tett. — Rendszeresen lopom a hadianyagot...

Várt még, de semmi hatás. Valamelyik verte a nadrágjáról a morzsát. Vági dühösen meredt a sötétbe, na megálljatok, gondolta.

— Mit kapok a segítségért?

— Hogy-hogy mit kap?

— Mennyit fizetnek?

Mocorgás volt a válasz.

— Szóval semmit. Érttem. Egye fene, megcsinálom potyára. Csakhogy lássák, kivel van dolguk. A vacsora is ingyen van, gavallér ember vagyok.

— Pénzt várt tőlünk? Hát mi mit kapunk?

— Nézzék, megmentettem én már mást is ingyen. Orvos az illető, a fene gondolná egy orvosról, hogy ilyen nimolista smucig fráter.

Nagyon csend lett. Vági hagyta őket dühöngeni. Csak nagy sokára kérdezte meg az egyik. — Nem látjuk egymást a sötétben. Milyen ember maga?

Nem sietett a válasszal. Előbb jól megrágt a kérdést, de abban semmi sértő szándékot nem talált. Csak szomorúságot. — Honnan tudjam. Inkább azt mondják meg, milyen világ ez? Hallgatnak? No jó. Nem fontos. Szar világ ez. Kijönnek innen éjszakára?

— Jobb lenne maradni...

— Nekem nyolc. Csak ne bagózzanak, mert fölgyújtják ezt a bodegát. Az állomás környékét ismerik?

— Nagyjából.

— A vonat, hatkor indul. Menjenek ki, ahol bejöttek, és legyenek a szénrakások mögött.

— Mit kell csinálni?

— Főleg semmit. Mire hátulról bejönnek az állomásra, én a peronon át föl szállok. Maguk felől ajtót nyitok, aztán jöhetnek. Indulás előtt öt perccel. Rendben van?

— Két ajtót nyisson..., külön leszünk.

— Külön?

— Igen. Ha az egyikkel baj van, a másik megugrik.

— Úgy is jó. De nem lesz baj. Kipróbált trükk. — Már félig kibújt, mikor visszazólt. — Maguktól se lettem okosabb. Aludjanak jól..., ha tudnak..., szar egy világ ez.

Reggel majdnem elkésett. A vonat bent pöfögött, mire odaért. Szerencse, hogy jó soká állt... A peronon elkapta az állomásfőnök. — Jó hír. Vágikám. Elment a vendégünk egészségesen. — Büszkén kacsingatott, milyen titoktartóan, és mégis félreérthetetlenül fejezi ki magát. — A sógorom el van ragadtatva tőle. Azt mondja, ilyen finom lélek nincs is több a világon.

Vági a vonatra lesett. — Menyi az idő?

— Tíz perc múlva hat. Mivel sértette meg a nénit?

— Magsértettem?

A peronajtóban igazoltattak a csendőrök. Kendős asszonyok lökdösődtek nagy kosarakkal, szapora káromkodás közt.

— Valamiért haragszik magára. Nem mondta, de én észrevettem. Azért üdvözl..., és köszöni szépen...

— Nem indít? Késés lesz maga miatt.

A vasutas ócska zsebórát vett elő, egyeztette a karórájával. — Olyan nincs. Nálunk nincs késés..., van még idő. Láttá volna, a feleségem odaadta a legszebb selyemkendőjét, azt vette föl a néni, a sógor karon fogta..., velem jöttek a vonathoz, a csendőr oda se bojszintott..., nem ezek, a Jóska volt szolgálatban az este, meg az őrsparancsnok, a Fodor szakaszvezető... helybeliek. Engem mind ismer..., a hatósággal jóba kell lenni, az a fontos. Miért olyan ideges?

Vági legszívesebben agyoncsapta volna, de minek. Inkább megrángatta a nadrágszíját és kinyögte: — Nagyon kell hügyozni...

— Hát menjen — csapta hóna alá a tárcsát az állomásfőnök. — Én meg balagok a géphez..., hé, nem arra..., ott a budi..., Vági úr! Hová rohan?

Annak beszélhetett. A kofák eltorlaszolták a bejáratot, hát átugrott a kerítésen, megkocogtatta a csendőr vállát. — Jó reggelt... csak szorgalmasan, mert mindjárt indul..., igyekezhetnének egy kicsit. — Fölugrott a szerelvényre, a túldoldalon kinyitotta az utolsó előtti ajtót. Meg is mutatta magát benne egy pillanatra. Aztán törtetett előre, tőkön-paszulyon át, rátaposott néhány lábra, fölűgött egy kosarat, és magára zúdította az utasok válogatott káromkodásait. Elöl is ajtót nyitott, kibámult, aztán bement a kis helyiségbe, amit pedig állomáson használnak tilos: Nem hazudott az állomásfőnöknek. Mire végzett, sípoltak a kalauzok. Alig ért le, lassú rándulással megindult a vonat. Nézte a koszos ablakokat meg a piszkos-szürke betüket, és még sokáig nézett azután is a távolodó szerelvényre. A szénrakásnál sehol semmi mozgás, sehol egy lélek. Azt se látta, mikor szálltak föl, igazán ügyesen csinálták. Dörzsölt vagányok, nem kell féltetni őket...

— Mi van magával, Vágikám? — Az állomásfőnök, már megint hóna alatt az indítótárcsa. — Hová a fenébe szaladt?

— Hát tudja az ember olyankor? Mikor nagyon kell...

— Éppen így voltam én is tavaly ilyentájt. Nagyon megfáztam. Szégyen, nem szégyen, éjjel a vödörbe pisiltem, a konyhában. Ahogyan a csendőr előtt elhaladtak, az rászólt Vágira. — Hallja, maga! Ne ütögesse a hátamat..., tudom én a dolgom maga nélkül is.

— Soha többet, ha nem szereti... — mosolygott rá Vági. — Honnan tudjam, hogy ilyen kényes?

— A népek előtt ne ütögesse az én hátamat! Érti!

— Magának azért megvan a respekt..., nem félttem magát a népek előtt...

— Nem is azért — a csendőr is megenyhült Vági ellenállhatatlan buta mosolyától. — Csak a jövőbeni miheztartás végett...

— Mit képzelhet, ez rólam — kuncogott Vági, ahogy továbbmentek —, kinek hisz ez engem?

— Tisztiszolgának. Nem sejti, hogy zsidó, mert akkor cifrábban szólt volna. Azt hiszi, valami nagykutya tisztiszolgája.

— Civilben?

— Hát aztán. Ott a katonasapka. Mára már összevissza van minden. Azért ilyen udvarias..., a csicskásokkal nagyon kell vigyázni. Azok néha a tábornoknál is nagyobb urak...

— Sokat tanulok magától — pislogott hálásan Vági. — A hatósággal jó jóba lenni, a csicskásokkal jó jóba lenni, ezeknek még hasznát vehetem az életben.

Beérték a forgalmi irodába, éppen jelezték valahonnan a vonat áthaladását. A vasutas fehér üveget emelt ki a morzegép alól. — Egy kis papramorgó..., azelőtt sose ittam szolgálatban..., csak mostanában..., maga se tud az én bánatomra patikát.

— Megint az asszony?

— Az hát. Tegnap a maga énekes barátja járt nálunk..., gyanúsat ugyan nem észleltem, de fene se tudja..., bár maga szerint impotens..., de igen furcsállom a viselkedését...

— Mit csinált?

— Űt a hokkedlin, és énekelt. De nem ám jó magyar nótákat vagy operát, aminek értelme lenne..., nem ám. Azt, hogy Boci, boci tarka, se füle, se farka..., most mondja..., szép nagy marha ember, néhol már öszül is, és ezt éneкли a hokkedlin..., a feleségem meg majd lenyelte, úgy nézte. Nem értem én ezt a mai művészetet. Ott is hagytam őket..., csak hogy jól tettem-e, ez a kérdés.

Vági hálás volt a pálinkáért, meg sajnálta is a vasutast. — Tudja mit? Adok egy jó tanácsot..., bár nem nagyon értek ehhez, mert mint legényember, a hinta másik feléről szemlélem a dolgot..., de talán ráhibázok. Csináljon neki gyereket.

— Gyereket?

— Azt hát. Amíg gömbölyödik, nem kell senkinek. Amíg szoptat, nem ér rá. Meg ott a sok pelenka, a gyerek járnai kezd, fogni kell a kezét. A mama vigyáz a gyerekre, a gyerek vigyáz a mamára..., érti?

Az állomásfőnök eddig is respektálta Vágit, de most egyenesen bámulva nézett föl rá. Elkapta az üveg nyakát, nagyot húzott a pálinkából. — Vági úr! Megint fején találta a szöveget..., gyereket csináljak neki..., ez az... kitelik az még tőlem... — aztán letette az üveget, és elbizonytalanodva hozzátette — ...remélem.

Hirtelen nagyon sürgős lett a rakodás. Megroppant volna a front? Csak üresen jött szerelvény, és teli ment, ürült a raktár. — Jöjjön — intett fejével a német szolgálatvezető — kikísér a rakodóra.

Ott nyüzsgött a század a tehenkocsik körül. Láncban adogatták az apraját, a nagy ládákat nyolcan emelték.

— Mi van, Vági? Beállsz?

— Mondja, hogy igyekezzenek... — a német nagyot kiabált —, gyerünk, gyerünk, mozgás...

— Fiúk..., nyomjátok meg egy kicsit...

A centerhalf visszatartotta a lábát. — Mit ugat? Menjen a fenébe! Még az hiányzik, hogy munkafelügyelő legyen...

— Ne haragudjanak.

A német türelmetlenkedett. — Gyerünk, gyerünk. Mondja nekik, hogy igyekezzenek.

A vonat mögé kerültek, egy csoport ott üldögélt cigarettázva. Vági a német mögül messziről integetett, de hiába. Csak lassan álltak föl, dobták el a csikket. — Mi van itt? — ordított a szolgálatvezető. — Mondja nekik, azonnal lásanak a dolgukhoz...

Vági tetetlenül széttárta a karját. — Kiesett a szemük? Mióta integetek..., ez a rohadt képes lelőni valakit..., siessenek...

— Figyelitek? A németnek terelőkutya van...

— Te! Nem zsidó ez a kutya?

— Némelyik zsidó rosszabb a nyilasoknál...

— Gyerünk, gyerünk — kiabálta a német.

Nyolcan cipelték a ládát; mégis megroppantak alatta a sietségtől. Vági odaugrott, segített volna emelni, de félretolták.

— Menjen csak, nyalja a németek seggét — mondta valaki.

— Nem haladunk — idegeskedett a szolgálatvezető —, mondja nekik, hogy igyekezzenek...

Az őrség is akcióba lépett. — Gyerünk, gyerünk! — kiabáltak, és elől, a mozdonynál, csattantak a pofonok.

Ez nem lehet tovább így — gondolta Vági —, ezt nem csinálom. Úgy látszik, itt az idő..., az egyetlen pillanat..., holnap..., holnap...

A bádogos észrevette este, hogy tömködi a hátziszákok. Olyan közel voltak egymáshoz, semmi sem ment titokban.

— Útra készül?

— Dehogyan...

— Kár tagadni..., senki se tartja vissza. Már azt hittük, továbbmegy a barátaival.

— Maga is így beszél? Már maga is?

— Nézze, Vági, nekünk mindegy, hogy aki bennünket hajszol, az zsidó, vagy nem zsidó. Inaskoromban volt egy mesterem, nagy szakállú ortodox bádogos..., annak se felejttem el a pofonokat, pedig minden ünnepen templomba ment, kóser volt, meg minden. A pofonja csak úgy fájt, mint a nem zsidóé.

— Mit csináljak? Nem a magam akaratából..., nekem is parancsolnak...

— Előbb kellett volna meggondolni.

— Előbb? Maga is evett abból, amit kurvasággal szereztem... meg a többi is..., elegendem van az örökös ítélezésükből. De a megbocsátásukból se kérek...

— Sokféle kurva van, Vági..., maga olyan, aki közben élvez is..., amit tett, saját magáért tette...

Vági mérgében nagyot rántott a hátziszák szíján. — Maga meg olyan kurva, aki senkinek se kell..., csinálná, csak nincs kívül.

— Menjen innen — tanácsolta a bádogos —, az lenne a legokosabb. Minek bántuk egymást? Menjen innen.

Még a színésszel beszélni akart. Hátha az is útra készül, kettesben könnyebb lenne. Megvárta, míg visszaért az állomásfőnöktől. — Holnap lelépek..., velem jön?

A baritonista rázta a fejét. — Nem, Vági úr, nem. Jobb ötletem van..., ki-megyek tanyára..., ott várom meg a végét...

— A vasutashoz?

— Persze. Nem nekem való a szökés..., vigyáznom kell magamra...

— Ha a közelben marad, azzal semmire se megy.

— Lehet. Maga messzire indul, kérdés, eljut-e oda? Kockázatos..., nagyon kockázatos..., és végtére is, nincs szó közvetlen életveszélyről...

— Nekem mindegy. Úgyis kolonc lenne a nyakamon.

— Mondom, hogy nem nekem való az ilyen vállalkozás. De maga ügyes ember..., biztos, sikerülni fog..., remélem, találkozunk még békeidőben. Hanem idefigyeljen..., nem fogja meginni a levét az egész század, ha maga lelécel? A németek nem keresik majd?

Vági leült egy kőre, két tenyérrel gyúrta az arcát. Fájt a feje, halántékában görcs motozott. — Ezért halogattam..., a keret talán szemet huny, egy ember már nem differál..., jobb is megszabadulni tőlem..., csak a németek..., de több lehetőség nincs, csak egyetlen pillanat...

— Tizedelést ígértek..., mások életét kockáztatja...

— Elsősorban a sajátomat...

— Ahhoz joga van...

— Nem jog kérdése ez..., ahhoz se kellett jog, hogy megmentsek valakit. Milyen jögon szabadítottam meg másokat?

— Ez nem jögcím arra, hogy helyettük bennünket megölessen. Különben, hogy megszabadított valakit..., az nem is biztos... Innen elmentek..., de ugyanabban a világban maradtak..., ki tudja, ismét transzportban lehetnek... vagy belelőték őket a Dunába..., esetleg rosszabb dolguk van, mint azelőtt..., a világ ugyanaz maradt, tehát véglegesen nem kerülhetjük ki a sorsunkat. Csak elodázhathatjuk...

— Ezek szavak. Még a vízbe dobott légy is küzd az életéért. Nézze meg, hogy kalimpál a lábaival...

A színészen indokolatlan harag lobbant egy pillanatra. — Engem lőjenek agyon maga miatt? — Aztán elszégyellte magát, panaszosra csöndesedett a hangja. — Azt hiszi, könnyű önmagam fölött ítékezni? Mindig félttem minden döntéstől, minden választástól, mindentől, ami cselekedet. Azért is vagyok itt. Ne hallgasson rám, Vági..., menjen. Én saját magamnak se tudtam tanácsot adni... Ne hallgasson rám...

Vági vizet szerzett, lemosdott tetőtől talpig a fogvacogtató estében, lerántotta magáról a borostát, jól kiborotválva a képét. Holnap — gondolta —, holnap. Most aludni kell...

Ahogy a fejét letette, már aludt is. Mélyen, álom nélkül, félelem nélkül.

— Ébredjen!

— Mi van?

— Ébredjen!

Német katona rázta a vállát, arcát súrolta a durva szövet.

— Ébredni!

Önkéntelenül a zsákjáért nyúlt, de a katona megfogta a karját. — Öltözzön, parancsot kaptam, hogy az irodába kísérjem.

— Ilyen sürgős? Hány óra van?

— Tíz perc múlva hat. Igyekezzen.

— Nem kell kísérni..., magam is odatalálok.

— Parancsom van,..., a német türelmetlenül nézegette az óráját —, alig találtam a sok zsidó közt...

Vági lassan ébredezett, keze-lába mozgott, de az agya még pihent, szájában az alvás jó íze..., fene beléjük, de sürgős..., sohase zavarták még ilyenkor..., és éppen máma. Már holnap van..., holnap. Az az egyetlen pillanat..., a kerítésen túl más lesz a levegő..., kár, hogy még egyszer a pofájukba kell nézni..., mit akarhatnak?

— Ki hívát?

— Alighanem az őrnagy úr. — A német oldalt nézve kacsintott.

— Megyünk ám tovább..., itt meleg lesz..., átadjuk a helyet az SS-nek...

Vági megjedte. Ezek tovább akarnak vinni..., pedig egy lépést se megyek..., elég volt..., tud németül más is, majd beajánlom a színészt..., a németeknek egyre megy. Tolmács, az tolmács. Le kell lépni...

Az iroda előtti vágányon szerelvény, a végén személykocsi. Katonák futkostak mindenfelé, azelőtt föl se tűnt, milyen sokan vannak. Bementek a szolgálatvezetőhöz, a kísérője jelenteni akart, de az őrmester leintette.

Omnan nyílt Pettinger szobája, bekopogott. — Őrnagy úr, itt a zsidó...

Hangja éppolyan hivatalos-száraz, mint mikor az üres vagonok számáról érdeklődött, csak érzékeny fül fogja föl a különbséget..., meg aztán Vági úr helyett a zsidó..., az se mindegy..., úgy látszik, morfondírozott gyorsan Vági, kiestem a kegyekből. Jobb is, legalább lemondanak rólam. Amíg kellett, addig Vági úr, most meg a zsidó..., nem vártam persze mást..., ez a rendje.

— Jöjjön be.

— Őrnagy úr, Vági Imre munkaszolgálatos jelentkezem.

Pettinger papírokat tépdesett. Elolvasta őket, a legtöbbet kettérepesztette és a szemétkosárba dobta. Láthatóan sietett, néha idegesen rándult a szemöldöke.

Vági egyik lábáról a másikra állt. Ezeknek jól a valagába lóhatnak. Nagy a rumli..., csak szólna már valamit... telik a drága idő..., a telep mögött a kiserdő..., senki se fog a szökéssel törődni...

— Maga visszaélt a bizalmunkkal — Pettinger föl se nézett a papírokból. — Visszaélt azzal a kivételezett helyzettel, hogy szükségünk volt a nyelvtudására.

— Őrnagy úr, én...

— Hallgasson. Semmit se kérdeztem. Maga nagyon jól beszéli a nyelvünket, ez feltétlenül dicséretre méltó. A szövetségeseink, ezek a magyarok, ezek nem. Ha jól emlékszem, egyszer Goethéről beszéltünk..., szóval a kultúránkat is ismeri..., ez is szép dolog. Mindez azonban nem változtat az alapvető tényen, hogy alsóbbrendű fajhoz tartozik. Nem meglepetés számomra, hogy a fajtájára jellemző mentalitáson nem tudott úrrá lenni.

Pettinger elhallgatott, böngészte tovább a papírokat. Vági zavartan bámult, nem fogta föl világosan a helyzetet. A szavak távolról jutottak tudatába, még a szökésre gondolt, de lassan előmlött rajta a félelem. Maga visszaélt a bizalmunkkal..., szegény Leipnik... Mit akarsz ezzel elérni? Úgyis kinyírnak téged is. A németektől semmi jót se lehet várni, kihasználnak, aztán eldobnak. Úgyis kinyírnak téged is..., most nyírnának ki, mikor eddig megúsztam?

— Azt hitte, szabad a vásár. Tévedett. Mi mindent tudunk. Mennyit lopott, mit, honnan, kinek a segítségével? — Az őrnagy közönyösen kérdezett, szeme a papírokon. Egy irat megint repedt, és szállt a szemétkosárba.

Tudtok ti egy frászt. Akkor nem ugatnál. Azt tudhatod, amit én elmondok. Tehát semmit. Remélem, ütni nem fog. Vagy üssön..., csak essünk túl valahogy..., most már gyorsan világosodik..., páras az ablak, fűtöttek az éjjel...

— Hallgat. Nem baj. Semmit se változtat a sorsán. — Pettinger belekötört a fiókba, elővett egy papírost, most nézett föl először, aztán hadarva olvasott. —

Alulírott... nem érdekes... hazafias kötelességem bejelenteni, hogy... — hangját egy pillanatra fölemelte —, Vági Imre munkaszolgálatos, aki tolmácsi feladatokat végez az... ésatöbbi, ésatöbbi..., rendszeresen eltulajdonítja a raktári készletet. Micsoda rossz németiség..., undorító ez az üzleti stílus..., a háborús viszonyokat kihasználva lopott katonai készleteket... ésatöbbi..., ez már teljesen érdektelen..., szóval lopott a raktárból — Letette a papírt, Vágira nézett, és elmosolyodott.

— No, persze, ez majdnem természetes..., meg kellett tölteni azt az abnormális gyomrát..., a maga zabálása fölért számomra egy tudományos kísérlettel..., legalább bizonyítva látom, hogy az alsóbbrendű fajok hogyan pusztítják el a germánok elől, amit a föld megterem..., maguk túl szaporák és túl falánkok..., de maradjunk a tárgynál... Mit lopott? Most kérdeztem, most kimyithatja a száját... Hallgat?

— Őrnagy úr, alázatosan jelentem, én nem loptam. Haragosaim vannak a században, mert az önök szolgálatában álltam...

— Nevezzen meg egyet...

— Pollák... Pollák Simon nevű...

Az őrnagy a papíra nézett —, és tovább mosolygott. — Gratulálok, a szimata nem hagyta cserben. Maga rendkívül mulatságos figura. Egyébként, ha ez a följelentés nem igaz, akkor is lopott. Mindenesetre hiányt fedeztünk föl, kezembem a följelentés és a tettes. A hiányt igazolnunk kell, a jegyzőkönyvhöz mellékelni fogom a följelentést és az ítéletet. Bizony, Vági, nagy megtiszteltetés ez, akta lesz magából, pedig egy zsidó lelővése nem igényel formaságokat. Hanem a raktárban rendnek kell lennie. Nem adom át a Gestapónak, arra nincs most idő. Miután hadműveleti területen katonai objektumot károsított meg, hadbíróssággá alakulunk. Lopott? Hallgatását beleegyezésnek veszem. Voltak bűntársai? Persze, hogy voltak, de most ezzel se óhajtok vacakolni. Kihirdetem a hadbírósság ítéletét. Ilyen és ilyen számú ésatöbbi, ésatöbbi, golyó általi halálra ítélem. Nincs időnk akasztásra. Na, zsidókám, meg van elégedve az elbánással? Elvégre itt is lelőhetném, ha nem sajnálnám a szőnyegét összekoszolni.

Pettinger a levelet gondosan összehajtogatta és letette az asztal sarkára. Aztán tovább tépdeste az iratokat.

... mi megvédjük magunkat... a németek ellen is, a nyilasok ellen is, és röhej kimondani, de maga ellen is..., de ne felejtse el, csak ez az egy élete van..., csak ez az egy..., elkéstem..., kevésen múltott..., ha tegnap lelépek..., ha az éjszaka..., ezen múltott..., egy órán..., vagy egyetlen percen..., most már késő..., olyan játékbán, aminek nem ismerem a szabályait, csak veszteni lehet..., vesztettem..., csak egy óra..., csak egy órával előbb lelépek..., most már késő...

Kopogtak. A szolgálatvezető őrmester. — Őrnagy úr, jelentem, a zsidó holmiját átkutattuk. Kémtelvékenységre utaló nyom nincs. Hátizsákjában többnapni élelmet találtunk, ami szökés előkészületeire utal. Pokróca alatt egy darab motorkerékpár-belső gumi volt, kétségen kívül a raktár készletéből. Más jelentenivalóm nincs.

Pettinger derült képpel hallgatta. — Egy gumi..., a többin nyilván túladott..., mit tudja azt maga, milyen érték ma a Birodalomnak a gumi... Minek kellett az magának?

Vágin végigömlött régen az izzadság, de a dac megmervítette a hátát. Ugyis agyonlövök...

— Őrnagy úr, jelentem alásan, azt a gumit tényleg kölcsönvettem. Azon ültem, mert aranyerem van..., ha az őrnagy úr kívánja, készséggel megmutatom...

Pettinger fölállt dühében. — Disznó..., azt hittem, maga kultúrember. Vigye innen..., elintézhetik..., végeztünk.

— Induljon előttem!

Azt se tudta, hová megy. Hát ennyi az egész? Van valaki a világon, akinek egyetlen szava elég, hogy mindennek vége legyen... Leipnik nem félt a haláltól..., a régi zsidók..., de azok se segíthettek olyanon, aki már nem fél a haláltól..., én félek..., rajtam még lehet segíteni...; no jó, a zászlós fölállt, közel lépett és megrázta a vállát..., de semmi hülyéskedés, érti?! Semmi hülyéskedés..., ha pedig valami baj lesz, ezt jól jegyezze meg, ha valami baj lesz, rám ne számítson..., én nem védem meg magát. Századparancsnok úr, alázatosan jelentem, megjegyeztem..., sose felejttem el...

— Üljön le. Beköpött valaki?

... Ez a szemét mit akar? Ó fog lőni? Miért itt? A sarokszoba... A falon túl nem messze a kapu, kanyarodik kifelé a sín. Azelőtt befelé kanyarodott...

... — Nem hallja? Mondott neveket az őrnagynak?

... Vági alig bírt állni, elgyengült a lába, ingatta a fejét. — Semmit se mondtam... nincs mit mondanom.

Az őrmester széket tett elé. — Üljön le. Ez derék dolog..., hogy hallgatott..., minék másokat beleártani? Űgyse segít magán.

— Nincs mit mondanom — csökönyösködött Vági, és várta a verést. Túl kell esni rajta.

— Az őrnagy úr is tudja, hogy egyedül semmit se lothat..., nyilván nem akart németet állítani maga mellé a falhoz..., a legényeinknek enyves a keze..., időről időre az őrnagy úr agyonlövet helyettük valakit..., a német vért kíméli..., nagyon helyesen..., és valahogy rendet kell tartani...

Vági bizonytalanul leült, nagyon gyengének érezte magát, és mintha messziről nézné, kicsinek látszott minden. A fal, középen Hitler-kép bizonytalan foltja... Az ember azt hiszi, csak önmagáért él, máskor azt hiszi, másokért..., és végül nem tudja, kiért hal meg és miért...

— Sajnálom, hogy éppen maga keveredett bele. Mi megvoltunk egymással..., én a célszerű, hasznos szerszámot mindig becsültem. Alapjában véve maga nagyon sokat segített.

Vági ráemelte nehéz szemhéját, hát ez így is tud beszélni? Azelőtt mindig ordított..., most meg csöndes, még hálálkodik is..., ha tudná..., amit én tudok...

— Nincs valami kívánsága? Ertesítem a parancsnokát? Ennyit megtehetek...

Az utolsó kívánság..., tudja a módját..., ég a feje fölött a ház, ő pedig az utolsó kívánságról faggat. Tehát én most egy halálraírtelt vagyok. Ez már örökre így lesz? Vagy mindig is így volt?

— Engedjen el...

A szolgálatvezető csodálkozva széttárta a karját, hogy nem méltányolja az ő jóindulatát, ilyen természetellenes dolgot kér. — Azt nem lehet.

— Miért? — próbálkozott Vági. — Semmi oka haragudni rám, amúgy meg mindegy; élek, vagy halok..., magának egyre megy...

— Mit képzél? — A német barátságosan beszélt, jóindulattal és oktató hangon. — Maga ismeri az összes szállítmányunk célját, a rakományt, az útirányt, nem kerülhet az ellenség kezére...

— Rég elfelejtettem mindent...

— Az nem úgy van..., eszébe juthat. Örökké nem cipelhetjük magunkkal..., beszélt az őrnagy úr arról, hogy följelentették?

— Igen.

— No látja. Annak már három hete. Hagytuk szaladni az utolsó pillanatig, mert hasznos volt a munkája. Én a pontos, megbízható, eredményes munkát szeretem. Még egyszer megkérdezem, van-e valami teljesíthető kívánsága?

Vége. Vége van. Hogy féltem tőlük azelőtt..., már egészen elfelejtettem a kiszolgáltatottságnak ezt a nyomását. Nála fegyver, az ajtóban őr, a ház előtt katonák, s ilyen az egész világ..., mit csináljak én ezek között? Egymagam...

— Egy kis kolbász..., ha adna...

A német megkönnyebbült. Ha kér valamit, az jó..., sokat segített ez a zsidó, legalább kér valamit..., mindjárt más..., órála ne gondoljon rosszat egy halálraírtelt. Mégis csak ember... — Az éppen akad. — A kályhán vassfazék, abba nyúlt bele, odatette papíron Vági elé. Rossz német kolbász vízben kifőzve..., egészen hideg...

Beleharapott, de nem ízlett. Eltolta magától.

— Mikor lesz?

— Most mindjárt. Semmi cécó, semmi feltűnés. Nincs idő, indulunk tovább. Remélem, nem tanúsít ellenállást..., úgvis fölösleges.

— Végezzenek gyorsan. Ne kínozzon azzal is, hogy látnom kell magát..., senkit se akarok látni...

A német föltette a sapkáját, meghúzta a derékszíjat. Nagy darab ember volt, most látszott csak, milyen nagy darab, ahogy Vági fölé magasodott. Arcára visszakövült a hivatalos szigor. Már újra pattogott a hangja, mint azelőtt. — Engem is sértegetni akar? — Az ajtóhoz ment, és kiszólt. — Hans! Vihetitek.

Bejött egy katona, Vági ült a széken, a katona meglökte a vállát. — Induljon.

Vági fölállt, és engedelmesen ment kifelé. Már nem vett tudomást a kinti világról.

...szegény, szegény vörös... ki viszi haza a csontjaidat? Mi lenne, ha egyszer hazamennének a csontok..., azok, akiket valahol messze elkapartak. Megtelne velük az út, mennének végtelen sorban hazafelé..., mennék haza én is... Aranka délben megfőzi az ebédet, terítve az asztal, úgy vár haza..., mikor vége van,

akkor tudja meg az ember, kivel jó lefeküdni este..., máskor kellett volna születni..., még semmit se éltem... Most tudom csak, hogy kellene élni..., és nem mondhatom el már senkinek..., most kellene újrakezdeni..., egy más világban..., nem ilyen világban..., egy pillanat, nem tarthat tovább..., azt mondják, előrebuknak..., ott..., ott a kerítés fölött az ég... az már szabad..., nem félek a haláltól..., rajtam már nem lehet segíteni..., nemsokára már szabad leszek...

A lövéstől lehullott a kerítésről egy kis faldarab.

Valahol délkeleten fölillantak a torkolattüzek; aztán mély bögéssel megdördültek az ágyúk...

Vége.

KOVÁCS MIKLÓS

FELHŐ UTCA, KORMÁNYOS UTCA

*Felhő utca, Kormányos utca,
február a tavaszt tanulja,
s ott ahol napsütött a járda,
sétálunk: apa és a lánya.*

*Lépünk a döccenő kövekre,
a fények futamát követve,
hol az eget az utcavégig
rozzant kerítések szegélyzik.*

*S hol — először — csak mint az árnyak
megmozdul csöndje a világnak,
majd muzsikálnak, énekelnek
az öreg házak, udvarok, kertek.*

*Színes betűkkel egy felirat,
szikkadó sárban egy papírlap,
játsszó gyerekek a kapukban,
s nénikék — merengve magukban.*

*Szunnyadó füvek gyökerében,
most nyesett akácok érében,
földből fakadt nedvekben zengés
kíséretében a keringés.*

*Örülnek — múltván a hideg tél,
mint én neked, hogy megszületté,
s a fényt, napot váltod zenére
s a világot derűre, fényre.*